

SXEDIO.FP1

10.1.1950: Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ NETZMENTIN ΣΑΝΤΑΚ ΔΗΛΩΝΕΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΤΙΘΕΤΑΙ ΘΕΜΑ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΑΠΟ ΤΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ ΚΑΘΩΣ Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΑΡΧΙΖΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟ ΜΕΡΟΣ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΚΑΙ ΠΑΛΙ. ΝΕΑ ΣΥΛΛΑΛΤΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Καθ' ον χρόνο το ενωτικό ζήτημα στην Κύπρο φούντωνε στα μέσα του **1949** με το ΑΚΕΛ να υποστηρίζει πια την ενωτική γραμμή με οδηγίες και από το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, σαν είχε καταρρεύσει η Διασκεπτική Συνέλευση, οι Τούρκοι στη νήσο άρχισαν και αυτοί να εντείνουν τις αντιδράσεις τους.

Οι αντιδράσεις πήραν μάλιστα χωριστική τάση και στις συνεδρίες των νέων δημοτικών Συμβουλίων που εκλέγηκαν στις εκλογές του Μαΐου του **1949**, οι Τούρκοι Δημοτικοί Σύμβουλοι τήρησαν αρνητική στάση και δεν δέχθηκαν να ψηφίσουν ούτε τους δημάρχους ούτε τους αντιδημάρχους σε καμιά πόλη.

Στη Λευκωσία ο Δημοτικός Σύμβουλος Φαζίλ Κουτσιούκ, και ηγέτης τουρκοκυπριακού κόμματος, σαν ρωτήθηκε από το διοικητή της επαρχίας ο οποίος προήδρευε της πρώτης συνεδρίας του Δημοτικού Συμβουλίου Λευκωσίας την **1η** Ιουνίου, είπε ότι οι Τούρκοι θα τηρούσαν αποχή.

Το ίδιο έκαναν και οι Δημοτικοί Σύμβουλοι των άλλων πόλεων και στην Πάφο ιδιαίτερα υπήρχε σκέψη να υποβληθεί η υποψηφιότητα Τούρκου Δημοτικού Συμβούλου ως υποψηφίου δημάρχου. Τελικά όμως δεν προχώρησαν στην απόφαση τους και περιορίστηκαν στην αποχή.

Χαρακτηριστικό είναι γνώρισμα των εκδηλώσεων των Τουρκοκυπρίων την περίοδο αυτή που σημαδεύτηκε και με επίσκεψη μοίρας τουρκικών αεροπλάνων στην Κύπρο στις **21** Ιουνίου **1949** είναι η ταυτότητα τους με εκείνες των Τούρκων φοιτητών και ακόμα της συγκεκριμένης πολιτικής της Αγκυρας έναντι του Κυπριακού.

Στις 28 Ιουλίου ο Γενικός Γραμματέας του Ιδρύματος Μειονότητας της Κύπρου ΚΑΤΑΚ Ζιβέρ Κεμάλ σε δήλωση του στον ανταποκριτή του αγγλικού Πρακτορείου Ειδήσεων "Ρόιτερ" είπε ότι οι 80.000 των τουρκοκυπρίων απορρίπτουν την Ένωση και ευνοούν ζωηρά τη συνέχιση της βρετανικής κυριαρχίας.

"Οποιοδήποτε βρετανικό αποικιακό σύνταγμα πρέπει να περιλαμβάνει επαρκείς πρόνοιες για τα συμφέροντα της τουρκικής μειονότητας" είπε ο Ζιβέρ και πρόσθεσε:

"Εάν και όταν η Βρετανία θελήσει να εγκαταλείψει την Κύπρο, οι τούρκοι θα προβάλουν την αξίωση της ένωσης της νήσου με την Τουρκία".

Σε ενίσχυση του Κεμάλ ήλθε η εφημερίδα "Χουρριέτ" της Τουρκίας που έγραψε ότι οι Έλληνες της Κύπρου μόνο στο όνειρο τους θα βλέπουν την ένωση υπονοούσα προφανώς τη σθεναρή αντίδραση που θα προέβαλλε στο μέλλον η τουρκική Κυβέρνηση, μια και μπήκε στο χωρό:

"Οι εκεί Έλληνες θορυβούν εκ νέου. Διαρκώς διαμαρτύρονται διότι η Κύπρος δεν ενούται με την Ελλάδα και βεβαιούν ότι η νήσος ανήκει σ' αυτούς. Φαίνεται ότι καταφεύγουν σε παράτολμες και αψυχολόγητες ενέργειες. Εχουμε την πεποίθηση ότι η αμετροέπεια και η απαιτητικότητα των Ελλήνων της Κύπρου οφείλεται στο γεγονός ότι δεν ετηρήσαμε εξ αρχής επί του Κυπριακού ζητήματος αποφασιστική στάση και δεν επιδείξαμε δραστηριότητα. Πρέπει να τονίσουμε ότι σε περίπτωση κατά την οποία θα άλλασσε το καθεστώς της Κύπρου, θα ήταν φυσικό η νήσος να δοθεί στην Τουρκία. Τούτο επιβάλλεται για ιστορικούς γεωγραφικούς στρατιωτικούς και πολιτικούς λόγους. Η Ελλάδα αδυνατεί να περιφρουρήσει την κυριότερη αυτή βάση της ανατολικής Μεσογείου, την τόσο πλησίον των τουρκικών ακτών. Η Κύπρος είναι τουρκική νήσος. Δεν την παρεχωρήσαμε στην Ελλάδα. Δεν υπάρχει πιθανότητα να περιέλει σ' αυτήν και ας παύσουν τις υπερβολές οι

Ελληνες της νήσου. Την Ένωση μόνο στον ύπνο θα βλέπουν οι Έλληνες της Κύπρου, θα πααμένει γι' αυτούς απραγματοποίητο όνειρο. Την ξενην εκεί σημαία μόνο η τουρκική ημισέληνος θα αντικαταστήσει. Αυτή θα κυματίσει εκεί".

Απάντηση στις δηλώσεις του Κεμάλ ήλθε αμέσως από την Ελλάδα και μάλιστα έντονη με ανεπίσημη, ωστόσο, δήλωση.

Ελληνική προσωπικότητα που δεν κατονομάτηκε, δήλωσε στην εφημερίδα "Καθημερινή" ότι οι δηλώσεις του Κεμάλ αποτελούσαν ένδειξη της αποικιακής Κυβέρνησης να εγκολπωθεί πιο στενά τους τουρκοκύπριους σε βάρος των Ελλήνων και ιδιαίτερα μετά την αποτυχία της να συνεργασθεί είτε με τη Δεξιά είτε με την Αριστερά.

Το Σεπτέμβρη του **1949** στάληκαν από την Τουρκία στην Κύπρο αντιπρόσωποι της Τουρκικής Μορφωτικής Οργάνωσης Κυπρίων και του Συλλόγου Αποφοίτων Τουρκικών Σχολών της Κωνσταντινούπολης, οι οποίοι ανέλαβαν πρωτοβουλία οργάνωσης των τουρκοκυπρίων.

Η σύσκεψη έγινε στο οίκημα του τουρκικού συλλόγου "Καρτές Οτζιαϋ" και σ' αυτήν πήραν μέρος **100** αντιπρόσωποι μεταξύ των οποίων και του Τουρκικού Εθνικού Κόμματος, του Συνδέσμου Τουρκικών Κυπριακών Μειονοτήτων και της Τουρκικής Αγροτικής Οργάνωσης.

Σκοπός ήταν η σύμψηξη Παγκυπρίου Ενιαίου Τουρκικού Μετώπου για προώθηση των προβλημάτων των τουρκοκυπρίων αλλά με κύριο στόχο την συστηματοποίηση του αγώνα εναντίον της Ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα.

Ταυτόχρονα οι Τούρκοι για να κάμουν πιο έντονη την παρουσία τους στην Κύπρο γιόρτασαν, για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια, με κάθε μεγαλοπρέπεια την επέτειο της **9ης** Σεπτεμβρίου.

Η μέρα ήταν χαρακτηριστική των αιτημάτων των τουρκοκυπρίων και του στόχου της εκδήλωσης.

Στις **9** Σεπτεμβρίου **1570** αλώθηκε η Λευκωσία από τα τουρκικά στρατεύματα ενώ στις **9** Σεπτεμβρίου **1922**

ήταν ημέρα κατάληψης της Σμύρνης κατά τη Μικρασιακή Καταστροφή.

Δυο μέρες που θύμιζαν νίκες των Τούρκων επί των Ελλήνων και ο στόχος ήταν να τονισθεί στους Έλληνες της Κύπρου οι κίνδυνοι που τους απειλούσαν αν συνέχιζαν να παίζουν με τη φωτιά και τα αισθήματα των Τουρκοκυπρίων.

Στο γιορτασμό ακούστηκαν πολλές φωνές υπέρ της Τουρκίας και κατά της Ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα ενώ ορισμένοι ομιλητές χαρακτήρισαν τον ενωτικό αγώνα των Ελλήνων ενοχλητικό και οχλοκρατικό.

Ετσι ενώ οι δρόμοι Ελλήνων και Τούρκων Κυπρίων χωρίζονταν συνεχώς η σύσφιγξη των σχέσεων των Τούρκων της νήσου με την Τουρκία άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά.

Από την άλλη οι φωνές και τα συνθήματα που έρχονταν από την ελεύθερη Τουρκία άρχισαν να φανατίζουν όλο και περισσότερο και στην Κύπρο ιδιαίτερα τους νέους τουρκοκύπριους που άρχισαν να εκδηλώνονται πιο ανοικτά.

Ετσι όσο προχωρούσε ο καιρός και οι Έλληνες ενέτειναν τις εκδηλώσεις τους για την Ένωση, άλλο τόσο ενέτειναν τις προσπάθειες τους και τη διαφώτιση τους.

Παράλληλα οι Τούρκοι προχώρησαν από την αρχική αντίδραση τους εναντίον της Ένωσης και έθεσαν πια οριστικό αίτημα Ένωσης με την Τουρκία, ενώ άρχισαν και απειλές και προειδοποιήσεις προς τους Έλληνες.

Όταν το Σεπτέμβρη του **1949** η εφημερίδα "Έθνος" της Λευκωσίας δημοσίευσε επιστολή Αγγλου, η οποία έβριθε κατηγοριών εναντίον των Τούρκων, οι Τούρκοι λογοκριτές επέτρεψαν απάντηση στην επιστολή από τον Τούρκο καθηγητή Ισμέτ Αλκάν.

Σε άρθρο του στο περιοδικό "Πράσινη Νήσος" που εκδιδόταν στην Κωνσταντινούπολη και στο οποίο δόθηκε το όνομα αυτό χάριν της Κύπρου, την οποία αποκαλούσαν "πράσινη νήσο", έγραφε:

Γνωρίζομεν καλά ποίοι συνέταξαν την

επιστολήν εκείνην με το ψευδώνυμον " εις Άγγλος". Να είναι βέβαιοι ότι θα έλθει η ημέρα κατά την οποία θα αποκόψουμε τα χέρια και τις γλώσσες των επιβλαβών αυτών υποκειμένων με μαθήματα τα οποία τους δώσαμε από αιώνες. Ευχαρίστως είμαστε και θα είμαστε διατεθειμένοι να επανλάβουμε τα ίδια.

Η ανθρωπότητα υποφέρει από εκατοντάδες χρόνια όχι από τη δική μας, αλλά από τη δική σας κακία, την απάνθρωπη ψυχή σας και ευτέλεια, δείγμα κατώτερης υποστάθμης, αχαριστίας και αμάθειας, κατωτερότητας, χαρακτήρα και ποταπότητας, έλλειψη εντροπής και νοημοσύνης.

"Ε, σεις ασύνετα υποκείμενα. Ε, σεις οι ξεμοραμμένοι, οι οποίοι οχυρώνεσθε πίσω από μια ανύπαρκτη υπογραφή. Ε, σεις οι πρόστυχοι και ανίκανοι, οι οποίοι δεν έχετε συνεισθεί με το τελευταίο ράπισμα του Τούρκου. Ε, σεις τα υποκείμενα τα οποία δεν έχετε κατορθώσει να φθάσετε στο ύψος του κυρίου, αλλά έχετε παραμείνει δούλοι και σκλάβοι. Φωνάζουμε και σήμερα στην κεφαλή σας και τα κωφά αυτιά σας, με όλη τη δύναμη της φωνής μας. Η Κύπρος, η πράσινη νήσος μας, είναι τουρκική. Είναι της Τουρκίας και αργά ή γρήγορα θα απονεμηθεί δικαιοσύνη και πάλι ή Κύπρος θα αποδοθεί στην Τουρκία.

Εμείς ίσως να μπορέσουμε να παραβληθούμε με άλλα Έθνη. Αλλά ουδέποτε είναι δυνατό να θέσουμε την ύπαρξη μας σε ίση μοίρα με σας και τους Έλληνες".

Οι απειλές του Τούρκου καθηγητή ήταν χαρακτηριστικές του κλίματος που άρχισε να διαμορφώνεται αλλά δεν ήταν οι μόνες.

Σαν οι Έλληνες Κύπριοι με επικεφαλής την Εθναρχία ανακοίνωσαν την πρόθεση τους να οργανώσουν το ενωτικό Δημοψήφισμα στις 15 Ιανουαρίου 1950 υπήρξε εντονότερη και άμεση αντίδραση τόσο στην Τουρκία όσο και από στις διάφορες οργανώσεις που είχαν ήδη φανατισθεί και δεν ήθελαν να ακούσουν πλέον για Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Στο χορό των ύβρεων και των απειλών μπήκε και ο Υπουργός των Εξωτερικών της Τουρκίας Νετζμεντίν Σαντάκ που χαρακτήρισε τους οργανωτές του Δημοψηφίσματος μια δράκα έξαλλων νέων.

"Αυτοί που ανακοίνωσαν το Δημοψήφισμα είναι μια δράκα έξαλλων νέων" είπε ο Σαντάκ στις 20 Δεκεμβρίου 1949- 25 ημέρες πριν από τη διενέργεια του Δημοψηφίσματος.

Ο Σαντάκ υπενθύμισε επίσης ότι δεν υπήρχε πρόθεση να δοθεί η Κύπρος στην Ελλάδα.

"Η Κύπρος τελεί υπό τη βρετανική διοίκηση και καμιά ένδειξη δεν υπάρχει ότι οι Αγγλοι θέλουν να αποχωρήσουν από αυτήν. Αλλωστε η ειδοποίηση στην οποία προέβησαν (διάβημα της αγγλικής κυβέρνησης προς την Ελλάδα για το Δημοψήφισμα στην Κύπρο) υπήρξε επίκαιρος.

Τις απειλές του Σαντάκ διαδέχθηκε η τουρκική νεολαία που οργάνωσε και πάλι συλλαλητήρια καταδίκης του δημοψηφίσματος και χρησιμοποίησε κι αυτή απειλητική γλώσσα. Ένας από τους ομιλητές, ο Ερτογάν Οξούν είπε:

"Η Κύπρος μας στοίχισε χιλιάδες μάρτυρες. Μένει τώρα έξω από τα γεωγραφικά μας σύνορα, αλλά την έχουμε πάντοτε μέσα στα σύνορα της καρδιάς μας. Τούρκοι της Κύπρου δεν είσθε μόνοι. Η καρδιά 18 εκατομμυρίων Τούρκων πάλλει μαζί σας. Πέρσι ήλθαμε εκεί ως στρατιώτες μόρφωσης. Αύριο θα έλθουμε ως εθνικός στρατός".

Επίσης ένας άλλος ομιλητής, ο Μετίν Ερέν απείλησε:

"Στην Κύπρο ζουν 85,000 Τουρκοκύπριοι και ένας συρφετός από 200,000 μη Τούρκων, Βενετοί, και Γενοβέζοι το γένος, Έλληνες ως προς τη διάλεκτο, Ρωμαίοι ως προς τη θρησκεία, Αγγλοι ως προς την υπηκοότητα και 99% κομμουνιστές ως προς τα φρονήματα. Κι' αυτός ο άγνωστου υφής συρφετός προτείνει δημοψήφισμα για την προσάρτηση της Κύπρου με την Ελλάδα".

Ακόμη η Ναζμιέ Φικρή Τουζέρ απείλησε:

"Αφήσαμε τους Έλληνες να μας πάρουν τα Δωδεκάνησα, αλλά δεν θα γίνει το ίδιο και με την Κύπρο".

Ο τουρκικός τύπος και η νεολαία είχε πια αποχαλινωθεί για καλά. Οι υβρισίες και απειλές εναντίον των Ελλήνων έδιναν κι έπαιρναν καθώς πλησίαζε η μέρα του Δημοψηφίσματος. Και οι αντιδράσεις αυτές ικανοποιούσαν τους Βρετανούς που κατέβαλλαν κάθε προσπάθεια για να μειώσουν τη σημασία του Δημοψηφίσματος.

Τα πράγματα έπαιρναν δραματική τροπή ενώ πλησίαζε η 15η Ιανουαρίου. Και σε μια προσπάθεια τους να δώσουν το παρόν τους οι ηγέτες των Τουρκοκυπρίων, ο γιατρός Φαζίλ Κουτσιούκ και οι δικηγόροι Πλουμέρ και Ντανά αναχώρησαν στην Αγκυρα για να συζητήσουν, όπως ανακοίνωσαν, με την τουρκική κυβέρνηση τα οικονομικά και εκπαιδευτικά ζητήματα των Τουρκοκυπρίων.

Αλλά ούτε ο χρόνος αλλά ούτε και η σύνθεση της αποστολής αποτελούσαν τους κατάλληλους ανθρώπους για να συζητήσουν αυτή την περίοδο τέτοια θέματα.

Η ανακοίνωση ήταν παραπλανητική κι εκείνο που επιδίωκαν από την Αγκυρα οι τουρκοκύπριοι ηγέτες ήταν μια πιο μαχητική και πιο ζωντανή παρουσία εκ μέρους της Τουρκίας στις ενωτικές επιδιώξεις των Ελλήνων.

Την αλήθεια αποκάλυψε λίγο αργότερα το πρακτορείο ειδήσεων "Ρέουτερ" που μετέδωσε ότι η τριμελής αποστολή είχε μεταβεί στην Αγκυρα "για να οργανώσει εκεί εκστρατεία εναντίον του Δημοψηφίσματος της Κύπρου για Ένωση με την Ελλάδα".

Πριν φθάσει όμως η αποστολή στην Αγκυρα η επίσημη Τουρκία προέβαινε με νέο διάβημα προς την Αγγλία.

Το διάβημα έγινε στον Αγγλο πρεσβευτή στην Αγκυρα και ο Υπουργός Εξωτερικών Σαντάκ πήρε νέα διαβεβαίωση ότι δεν θα εγκαταλείποταν η Κύπρος από τους Αγγλους.

Στο διάβημα του ο Σαντάκ έθετε ένα νέο όρο-αξίωση, ένδειξη του πως άρχισε η Τουρκία, σιγά, σιγά

να θεωρεί και επίσημα τον εαυτό της σαν ενδιαφερόμενο μέρος στην Κύπρο: Ζήτησε αν ποτέ έφευγαν οι Άγγλοι από την Κύπρο, να γίνονταν πρώτα συνομιλίες με την Τουρκία.

Είπε ο Σαντάκ στις δηλώσεις του που δημοσιεύθηκαν στις **10 Ιανουαρίου 1950**:

"Επικοινωνήσα με τον Άγγλο πρεσβευτή και συνομίλησα για το ζήτημα της Κύπρου. Διατύπωσα τη γνώμη ότι εάν πρόκειται να εγκαταλειφθεί η νήσος, παρίσταται ανάγκη προηγουμένως να διεξαχθούν συνομιλίες με μας. Ο πρεσβευτής της Αγγλίας απάντησε ότι δεν τίθεται ζήτημα εγκατάλειψης της Κύπρου".

Ο Κουτσιούκ και οι άλλοι τουρκοκύπριοι ηγέτες πέτυχαν στο σκοπό τους. Κατάφεραν να κινητοποιήσουν για καλά την τουρκική νεολαία που οργάνωσε νέα συλλαλητήρια εναντίον του Δημοψηφίσματος και της Ενωσης στην Αγκυρα και την Κωνσταντινούπολη.

Ταυτόχρονα ο τουρκικός τύπος άρχισε να δημοσιεύει πύρινα άρθρα εναντίον της Ελλάδας για την Κύπρο.

Η "Σον Τελεγράφ" (**10.1.1950**) σχολιάζοντας τις πληροφορίες από την Ελλάδα ότι Έλληνες βουλευτές εκδηλώθηκαν υπέρ της Ενωσης της Κύπρου μέσα στη Βουλή παρατηρούσε:

" Δεν δίδαμε σημασία στις ενέργειες των Κυπρίων και νομίζαμε ότι οι ελληνικές αρχές θα συνιστούσαν ψυχραιμία στους υποκινητές στην Κύπρο. Αλλά έχουμε εκπλαγεί βλέποντας την Ελληνική Βουλη, που εκπροσωπεί το ελληνικό Έθνος να έχει τις ίδιες διαθέσεις".

Εξ άλλου η "Τζουμχουριέτ" σε κύριο άρθρο της παρατηρούσε ότι η Αγγλία δεν μπορούσε να εγκαταλείψει την Κύπρο.

Ο αρθρογράφος τόνιζε ότι αν, παρά την απαγόρευση των Άγγλων, διεξαχθεί το Δημοψήφισμα της Εθναρχίας, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν ταραχές και να χυθεί ίσως αίμα και τίποτε περισσότερο.

Η Αγγλία, πρόσθετε, δεν πρόκειται να εγκαταλείψει την Κύπρο, αν δεν ηττηθεί σε πόλεμο. Η Κύπρος ενέχει στρατηγική σημασία για την Αγγλία".

Παράλληλα Τούρκοι φοιτητές οργάνωσαν νέες διαδηλώσεις στους δρόμους της Κωνσταντινούπολης αξιώνοντας όπως η Κύπρος επιστραφεί στην Τουρκία.

Οι αντιδράσεις δεν ήσαν τόσο έντονες αλλά οι πολιτικοί αναλυτές θα μπορούσαν να διακρίνουν, σ' αυτή την κρίσιμη περίοδο, ότι η Τουρκία πρόβαλλε σοβαρά αίτημα για αναγνώριση δικαιωμάτων στην Κύπρο.

Το σοβαρότερο όμως ήταν ότι η ηγεσία των Ελλήνων Κυπρίων, λόγω της απειρίας της, ήταν πολύ ενθουσιασμένη από τους πανηγυρισμούς των Ελλήνων για Ένωση ώστε ούτε καν έλαβε υπόψη αυτές τις αντιδράσεις που σιγά, σιγά θα ανδρώνονταν και θα αποτελούσαν κύριο εμπόδιο στα κατοπινά χρόνια στην πορεία για την Ένωση.